

Toplumsal Cinsiyet Dersi Alan ve Almayan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin LGBTİ bireylere Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması

Comparison of the Attitudes of Nursing Department Students Who Took and Did Not Take Gender Lessons Towards LGBTI Individuals

Yasemin ÖZYER^a, Ebru ÖZCAN^b

Özet: Toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılan bu çalışma, 10.11.2021 ve 02.01.2022 tarihleri arasında Hemşirelik Öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, çalışmaya katılmaya istekli 183 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Verilerin toplanmasında Tanıtıcı Bilgi Formu ve LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik yöntemleri, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeğinin alt boyut ve toplam puanları ile erkek cinsiyette olmak arasında anlamlı bir ilişki saptandı ($p=.000$). Toplumsal Cinsiyet dersini alan ve almayan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği toplam puan, alt boyut puanları kesme değerleri incelendiğinde, Ötekileştirme alt boyutu kesme değeri 1.055; Aşırıya kaçma alt boyutu kesme değeri 1.80; Hastalık alt boyutu kesme değeri 1.50; LGBTİ tutum ölçeği kesme değeri 1.25 olarak saptanmıştır. Ölçekteki maddeler olumsuz ifadelerden oluştuğu için alt boyutlardan veya toplamda alınan puanın düşük olması olumlu tutumu göstermektedir. Buna göre dersi alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılık olmamasının yanında öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Tartışma ve Sonuç: Erkek öğrencilerin daha olumsuz tutuma sahip olmaları nedeniyle özellikle erkek öğrenciler başta olmak üzere tüm öğrencilere LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutumların dönüşümünü sağlamak üzere rehberlik edilmelidir. Ayrıca LGBTİ bireyleri kapsayan geniş ve ayrıntılı ders içeriğinin hemşirelik eğitimi boyunca müfredata eklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik; hemşirelik öğrencileri; LGBTİ; toplumsal cinsiyet

Abstract: Comparison of the attitudes of students who take gender lessons and those who do not, towards LGBTI individuals. Methods: This descriptive and cross-sectional study was conducted with Nursing Students between 10.11.2021 and 02.01.2022. Sample selection was not made in the study, and 183 students willing to participate in the study were included in the study. Introductory Information Form and attitude scale towards LGBTI individuals were used to collect data. Descriptive statistics methods, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test were used in the evaluation of the data. Results: A significant correlation was found between the sub-dimension and total scores of the students' attitudes towards LGBTI individuals who participated in the study and being male ($p=.000$). When the total score of the attitude scale towards LGBTI individuals and the cut-off values of the sub-dimension scores of the students who took and did not take the Gender course were examined, the cut-off value for the sub-dimension marginalization

^aDr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Sinop ✉ ozyeryasemin@gmail.com

^bÖğr.Gör., Kastamonu Üniversitesi, Taşköprü MYO

Gönderim Tarihi: 28.06.2022 • Kabul Tarihi: 20.09.2022

was 1.055; The overshoot sub-dimension cut-off value is 1.80; Disease sub-dimension cut-off value was 1.50; The cut-off value of the LGBTI attitude scale was found to be 1.25. Since the items in the scale consist of negative statements, a low score in the sub-dimensions or in total indicates a positive attitude. According to this, it can be said that there is no significant difference between the students who take the course and those who do not, and the attitudes of the students towards LGBTI individuals are positive. Discussion and Conclusion: Since male students have more negative attitudes, all students, especially male students, should be guided to transform negative attitudes towards LGBTI individuals. In addition, it is recommended that broad and detailed course content covering LGBTI individuals be added to the curriculum throughout nursing education.

Keywords: Nursing; nursing students; LGBTI; gender

GİRİŞ

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks (LGBTİ) bireyler uluslararası alanda marjinalleştirilmeye devam etmekte ve bu da sağlık ve sosyal bakım hizmetlerine erişim açısından önemli engellere yol açmaktadır (1). Lezbiyen eşcinsel kadınları, gey eşcinsel erkekleri, biseksüel kadın ve erkek olmak üzere her iki cinsiyete de duygusal ve cinsel arzu duyan kadın/erkekleri, transseksüel hissettiği cinsiyet kimliği ile var olan arasında uyumsuzluk olan bireyleri, interseks ise tipik kadın veya erkek tanımına uymayan anatomik cinsiyet özelliklerinin (kromozomlar, genital, ve/veya üreme organları) bir karışımına sahip bireyleri ifade etmektedir. LGBTİ bireyler cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle damgalanma, ayrımcılık ve sağlıkta eşitsizlik gibi hizmetlere erişimde önemli engellerle karşı karşıyadır (2). Özellikle sağlık hizmeti sağlayıcılarının önyargıları ve olumsuz tutumları nedeniyle sıklıkla sağlık bakım hizmeti ile ilgili aksaklıklar yaşamaktadırlar (3). Heteroseksizm, kadın ve erkek ikiliğine dayanarak, bunların dışında herhangi bir cinsel yönelimi yok sayan ve yalnızca bu iki cins arasındaki ilişkilerin kabul edilmesidir. Diğer bir ifadeyle heteroseksüel olmayan herhangi bir davranış, ilişki ya da topluluğa karşı önyargılı olma tutumu heteroseksizm olarak tanımlanmaktadır (4) Heteronormativitenin baskın olduğu toplumlar, genellikle heteroseksüelliği norm ve tek meşru cinsel yönelim olarak görmektedir. Heteronormativite ise normal cinsel davranışı tanımlamak için heteroseksüelliği standart kabul eden, heteroseksizm üzerinden toplumsal değerlerin, kuralların ve yapıların düzenlenmesi ile oluşturulan bir ideolojidir (4,5). Heteroseksüalitenin geçerli sosyal norm olduğu algısı üzerinden hareketle bu toplumlarda kurallar, toplumsal değerler ve yaşam tarzları herkesin heteroseksüel olduğu varsayımı etrafında dönmektedir.

Tüm dünyada cinsel azınlıklar, toplumdakilerin tutum ve inançlarından önemli ölçüde etkilenmektedir. LGBTİ bireylere yönelik düşük kabul seviyeleri, şiddet, fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları, istihdamda ayrımcılık, daha düşük işgücü üretkenliği gibi problemlerle yakından ilişkilidir. Bununla birlikte LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutum ve inançlar, bu kişileri reddetme ve dışlama dürtüsünün temelini oluşturabilir. LGBTİ bireylerin toplumsal kabul düzeyini ölçen ve 174 ülkeyi kapsayan bir rapora göre, günümüzde Türkiye dahil birçok ülkede LGBTİ bireylerin kabul düzeylerinde artış göze çarpmaktadır (6).

LGBTİ bireylerin sayısındaki artışa karşın sağlık hizmet sağlayıcılarının LGBTİ bireylerin sağlığına yönelik bilgi eksikliği ve bu bireylere karşı ayrımcı ve önyargılı tutumlarının olduğu görülmektedir (7). Türkiye’de eşcinsellik yasa dışı olmamakla birlikte, toplumda eşcinsellere yönelik olumsuz tutum ve davranışlar halen yaygındır (8). Son yıllarda toplumda LGBTİ bireylere yönelik tutumların olumlu yönde değişimiyle birlikte hemşirelerin tutumları da giderek daha olumlu hale gelmiştir (9). Ancak her ne kadar olumlu tutumlar gelişmeye başlasa da olumsuz tutumlara sahip hemşireler halen bulunmaktadır (10,11). Özellikle muhafazakâr ülkelerde, LGBTİ bireylere karşı olumsuz tutuma sahip hemşireler, bu hastalara bakım vermede isteksiz olabilirler. Türkiye’de

yapılan bir araştırmada hemşirelerin LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları, bu olumsuz tutumların mesleki yaşantılarına karşı sosyal yaşamda daha fazla olduğu bulunmuştur (11). Bununla birlikte yapılan bir araştırmada LGBTİ bireylere yönelik hemşirelere verilen eğitimin, olumlu tutum geliştirmeye katkı sağladığı ve LGBTİ bireylerin sağlığına yönelik bilgi düzeyi ve farkındalığı artırdığı saptanmıştır (12). Traister (13) çalışmasında ise hemşirelere verilen LGBTİ bireylere yönelik eğitimin hemşirelerin bu bireylere yönelik bilgi düzeyini artırdığını belirtmiştir. Sağlık profesyonellerin LGBTİ bireylere yönelik yaklaşım ve tutumları, LGBTİ bireylerde sağlık hizmetlerine ve sağlık bakım sağlayıcılarına karşı güvensizlik oluşturmakta ve çoğu zaman LGBTİ bireyler sağlık bakımına erişimde isteksiz olmakta ve tedavilerini ertelemektedirler (14,15).

Geleceğin sağlık bakım profesyonelleri olacak hemşirelik öğrencilerinin bakım verecekleri bireylere karşı önyargısız olmaları ve farklı cinsel yönelimi olan bireylere karşı olumlu tutuma sahip olmaları önemli bir gerekliliktir (16-18). Çünkü bu olumlu tutum ve önyargısız yaklaşım hemşirelik öğrencilerinin mesleki yaşantılarını önemli ölçüde şekillendirecektir. Literatürde LGBTİ bireylerle ilgili içeriklerin hemşirelik müfredatlarına dahil edilmesinin LGBTİ bireylere yönelik bilgi düzeyi ve tutumları etkileyebileceği ileri sürülmektedir (19). Bununla birlikte hemşirelik programlarında LGBTİ bireylere yönelik eğitimlerin pek yer almadığı görülmektedir (10). Öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik bilgi düzeyini, tutumlarını ve hemşirelik müfredatındaki LGBTİ içeriğinin etkilerini inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır (20-23). Bir üniversitede hemşirelik müfredatı incelenmiş LGBTİ bireylere yönelik yetersiz müfredat içeriği ve olumsuz tutumların var olduğu saptanmıştır. Akabinde hemşirelik öğrencilerine, LGBTİ bireylere yönelik iki saatlik kısa bir eğitim programı düzenlenmiş ve etkinliği test edilmiştir. Bu programın ardından hemşirelik öğrencilerinin olumlu tutumlarının yeterli düzeyde artmadığı saptanmış ve müfredatlarda LGBTİ bireylere yönelik daha kapsamlı içeriklerin yer alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (22). Yapılan başka bir araştırmada ise hemşirelik öğrencilerine verilen LGBTİ bireylere yönelik simülasyon eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik bilgilerinde ve olumlu tutumlarında artış sağladığı sonucuna ulaşılmıştır (23).

Türkiye'de hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir (24,25). Örneğin; ebelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının araştırıldığı bir çalışmada öğrencilerin neredeyse tamamının LGBTİ bireylere karşı olumsuz tutuma sahip oldukları saptanmıştır (25). Yine yapılan başka bir araştırmada özellikle erkek üniversite öğrencilerinin LGBTİ bireylere karşı olumsuz tutuma sahip oldukları, ancak aynı araştırmada kadın olmak, anne ve baba eğitiminin artması, çevrelerinde eşcinsel birinin olmasının, eşcinsel bireylere yönelik tutumları olumlu etkilediği saptanmıştır (18). Öğrencilerle yapılan araştırmaların yanı sıra hemşirelik eğitimcilerine yönelik yapılan bir araştırmada eğitimcilerin LGBTİ bireylere yönelik homofobik tutumlara sahip olduğu saptanmıştır (26). Oysa eğitimciler, LGBTİ bireylere yönelik tutumları, eğitsel içerik ve uygulamalarla şekillendirebilecek kişilerdir. Hemşirelerin topluma ve bakım verdikleri tüm bireylere karşı etik ve ahlaki sorumlulukları vardır. Bireylerin sahip olduğu tutumlar davranışlarına yansımaktadır. Bu nedenle meslek hayatına başlamadan önce hemşirelik öğrencilerinin, farkındalıklarının artırılması, toplumsal cinsiyete ilişkin eşitlikçi bakış açısı kazandırılması gerekli ve önemlidir (27). Hastaya bakım verme sürecinde profesyonel kimliğimizin, profesyonel ve etik değerlerimizin önünde yer alması gerektiğini ve hastaya profesyonel kimliğimizin gereğini yerine getirecek şekilde muamele etmemiz gerektiğini unutmamamız gerekmektedir. Klinik ve etik karar verme aşamalarında bu konulara dikkat edilmesi gerekmektedir (28).

Hemşirelik müfredatlarında LGBTİ bireylere yönelik verilen eğitimler genellikle toplumsal cinsiyet dersi kapsamında ele alınmaktadır. Yapılan araştırmalarda toplumsal cinsiyet eğitiminin cinsiyetçi yaklaşıma ve diğer toplumsal eşitsizliklere karşı farkındalık kazandırdığı, bireylerin özsaygı ve motivasyonlarını artırdığı gösterilmiştir (29). Bu doğrultuda hemşirelik eğitim müfredatındaki toplumsal cinsiyet dersinin öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ancak bu ders kapsamında verilen eğitimin yeterli olup olmadığı henüz net biçimde ortaya konmamıştır. Bununla birlikte hemşirelik öğrencilerinin bu bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri mesleki yaşantılarında LGBTİ

bireylere verecekleri hemşirelik bakımını yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri önemlidir. Literatürde toplumsal cinsiyet dersi alanın doğrudan LGBTİ bireylere yönelik tutumla ilişkisini irdeleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet dersi kapsamında LGBTİ bireylere yönelik verilen farkındalık eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin olumlu tutum geliştirmeye katkısı değerlendirilecektir. Bu nedenle bu çalışma toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Hipotezleri

1. Toplumsal cinsiyet dersi alan hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumları olumludur.
2. Toplumsal cinsiyet dersi almayan hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumları olumlu değildir.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma bir devlet üniversitesinin, Sağlık Bilimleri Fakültesinde, 2021-2022 eğitim öğretim yılı, güz döneminde, 10.11.2021 ve 02.01.2022 tarihleri arasında eğitim gören, toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip öğrencilerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Toplam 183 hemşirelik öğrencisine ulaşılmış, birinci sınıf öğrencilerden 47 kişi toplumsal cinsiyet dersini almıştır. Birinci sınıf öğrencileri haftada iki saat olacak şekilde, toplamda 28 saat Toplumsal Cinsiyet dersi almışlar, dersin kapsamını, dört haftalık dönemde LGBTİ bireylere yönelik konular oluşturmuştur. Toplumsal Cinsiyet dersi müfredatta yeni açılan, seçmeli bir ders olup, haftada iki saat teorik şekilde verilmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada yaş, cinsiyet, sınıf, toplumsal cinsiyet dersini alıp almadığı gibi sorulardan oluşan Tanıtıcı Bilgi Formu ve LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği yer almaktadır.

LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği: Ölçek Çiçek, Sapancı ve Turanlı tarafından 2017 yılında geçerlik güvenirliği yapılmıştır. Ölçek 28 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Toplam 19 maddeden oluşan ölçeğin 1. alt boyutu "Ötekileştirilme" dir. Ölçeğin ikinci alt boyutu olan "Aşırıya Kaçma" 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin son alt boyutu "Hastalık" 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin her alt boyutu ayrı ayrı puanlanabildiği gibi toplam puan da elde edilebilmektedir. Ölçekteki maddeler olumsuz ifadelerden oluştuğu için alt boyutlardan ya da toplamda alınan puanın düşük olması olumlu tutumu göstermektedir (30). Ölçeğin Cronbach's Alpha Değerleri sırası ile; Ötekileştirme alt boyutu için .941; Aşırıya Kaçma alt boyutu için .805; Hastalık alt boyutu için .805 ve toplam puan .948'dir.

Alt boyutlardan veya toplamda elde edilen puanların aritmetik ortalaması alındığında kesme noktalarına göre bakıldığında;

- 1-2.33 aralığındaki bireyler LGBTİ bireylere yönelik olumlu tutuma
- 2.34-3.67 aralığındaki bireyler LGBTİ bireylere yönelik orta düzeyde tutuma
- 3.38-5 aralığındaki bireyler LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırma Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri toplumsal cinsiyet dersini veren öğretim elemanı tarafından Google formlara yüklenen anket sorularının, Whatsapp üzerinden öğrencilere ulaştırılması yöntemiyle toplanmıştır. Çalışmaya katılan tüm öğrencilere araştırmanın amacı, kişisel bilgi ve gizliliğinin korunacağı ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu sözel olarak ifade edilmiş, katılan öğrencilerden sözel onam alınmıştır. Ankete cevap verme süresi ortalama 5-10 dk. arasında değişmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 2021/140 tarih ve sayı numarası ile etik kurul onayı ve Sinop Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümünden çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için yazılı izin alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra çalışmaya katılmaya ve istekli olan hemşirelik bölüm öğrencilerinden dersi veren öğretim elemanı tarafından sözel onam alınmış ve veriler toplanmıştır. Çalışmada Helsinki Deklarasyon kurallarına uyulmuştur. Ölçek kullanımı için ölçek sahibinden 21.07.2021 tarihinde elektronik posta yolu ile izin alınmıştır.

Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri, SPSS 24.0 (IBM Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sayısal değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu için Skewness ve Kurtosis değerleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistik yöntemleri (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri, sınıf düzeyleri ve toplumsal cinsiyet dersini alma durumlarına ilişkin veriler Tablo 1'de verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.60 ± 2.44 , %69.6'sı kadın, %39.3'ü birinci sınıfta okumakta, %25.5'i toplumsal cinsiyet dersi almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrencilerin Tanıtıcı Bazı Özellikleri

Yaş (Ort.±SS)		n	%
Cinsiyet	Kadın	128	69.6
	Erkek	55	29.9
Kaçınıcı sınıf	1.sınıf	72	39.3
	2. sınıf	23	12.6
	3. sınıf	34	18.6
	4. sınıf	54	29.5
Ders alma durumu	Evet	47	25.6
	Hayır	136	74.4

n: öğrenci sayısı, %: öğrenci yüzdesi

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği arasındaki ilişki Tablo 2'de verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeğinin alt boyut ve toplam puanları ile erkek cinsiyette olmak arasında anlamlı bir ilişki saptandı ($p = .000$). Buna göre erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre LGBTİ bireylere yönelik daha olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeğinin alt boyut ve toplam puanları ile okudukları

sınıf arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı ($p>0.005$). Çalışmaya katılan öğrencilerin LGBTİ ölçeğinin alt boyut ve toplam puanları ile toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrenciler arasında bir farklılık saptanmadı ($p>0.005$) (Tablo 2).

Toplumsal Cinsiyet dersini alan ve almayan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği toplam puan, alt boyut puanları kesme değerleri incelendiğinde, Ötekileştirme alt boyutu kesme değeri 1.055; Aşırıya kaçma alt boyutu kesme değeri 1.80; Hastalık alt boyutu kesme değeri 1.50; LGBTİ tutum ölçeği kesme değeri 1.25 olarak saptanmıştır. Ölçekteki maddeler olumsuz ifadelerden oluştuğu için alt boyutlardan veya toplamda alınan puanın düşük olması olumlu tutumu göstermektedir. Buna göre dersi alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılık olmamasının yanında öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca bu çalışmada LGBTİ tutum ölçeği Cronbach's Alpha Değerleri; Ötekileştirme alt boyutu için .962; Aşırıya Kaçma alt boyutu için .899; Hastalık alt boyutu için .909; Toplam puan .950 olarak bulunmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin Bazı Tanıtıcı Özellikleri ile LGBTİ Tutum Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=183)

	Ötekileştirme Alt Boyut Puanı	Aşırıya kaçma Alt Boyutu Puanı	Hastalık Alt Boyutu Puanı	Toplam Puan
Cinsiyet	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS
Erkek	45.52±18.34	15.18±5.94	11.61±4.99	72.72±28.16
Kadın	31.22±13.63	10.49±5.05	8.58±4.37	49.84±21.89
	Test / p	Test / p	Test / p	Test / p
Z/p	Z=4.799/p=.000	Z= 4.747/p=.000	Z=-.843/p=.000	Z=-4.446/p=.000
Sınıf	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS
1. sınıf	36.02±15.43	11.81±5.26	9.44±4.64	57.04±24.58
2. sınıf	38.00±20.68	12.91±6.82	10.69±5.66	61.14±32.17
3. sınıf	37.00±16.78	12.26±5.91	57.60±26.47	57.60±26.47
4. sınıf	32.58±15.82	11.89±5.79	9.22±4.38	53.26±25.02
	Test / p	Test / p	Test / p	Test / p
KW/p	KW=3.068/p=.381	KW=1.192/p=.755	KW=1.040/p=.792	KW= 1.238/p=.744
Toplumsal Cinsiyet Dersi alma durumu	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS	Ort. ± SS
Evet	33.70±15.67	11.08±5.85	8.88±4.81	53.51±26.07
Hayır	36.03±16.75	11.89±5.73	9.51±4.77	56.54±26.99
	Test / p	Test / p	Test / p	Test / p
Z/p	-.964/p=.335	1.264/p=.206	-1.130/p=.258	-1.027/p=.305

Z: Mann Whitney-U testi, KW: Kruskal-Wallis H t testi, Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma

TARTIŞMA

Toplumda bir gruba karşı olumsuz tutum ve ön yargılara sahip olmanın, mesleğin icrasında veya bir hizmetin sunulmasında etkin hale gelmemesi etik bir zorunluluktur (31). Hemşireler LGBTİ bireylerle karşılaşma olasılıkları yüksek gruplar arasındadır. Hemşirelerin LGBTİ bireylere yönelik tutumları bakımın kalitesi ile doğrudan ilişki olabilmektedir. Bireylerin insan onuruna saygılı ve eşitlikçi bir paradigmaya sahip olmasında eğitim önemli bir faktördür. Üniversitelerde öğrencilere verilen toplumsal cinsiyet dersinin bu bakış açısının

oluşmasına zemin hazırlayacağı düşünülmektedir (32). Bu nedenle bu çalışma toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutum ölçeği puanları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bunun LGBTİ bireylere yönelik verilen farkındalık eğitiminin toplumsal cinsiyet dersi kapsamında kısa sürede verilmesinden kaynaklanabileceği ve genel olarak tüm öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik olumlu tutuma sahip olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle LGBTİ bireylere yönelik içeriklerin tüm toplumsal cinsiyet dersi içeriğine entegre edilmesi ve daha kapsamlı olarak verilmesi önerilmektedir. Çalışmamızın aksine Nurdin ve ark. (33) hemşirelik öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada LGBTİ bireylere yönelik verilen eğitimin olumlu tutumu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Zhao (34) yaptığı meta analizde LGBTİ bireylere yönelik verilen eğitimin olumlu tutuma katkı sağladığını ifade etmiştir. Grubb ve ark. (35) tıp fakültesi öğrencilerine LGBT bireylere yönelik bir eğitim planı hazırlamış, bu eğitim içeriğinde ders öncesi okumalar, bir saatlik teorik ders, LGBT bireylerin yer aldığı panel ve son olarak interaktif soru yanıt etkinliği ve tartışma yer almaktadır. Bu eğitim programının sonucunda öğrencilerin LGBT bireylere yönelik bilgi düzeyinin arttığını ve öğrencilerin olumlu tutum geliştirdiklerini saptamışlardır. Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan 150 tıp fakültesinde 2009-2010 yılları arasında LGBTİ bireylere yönelik ders müfredatlarını inceleyen kapsamlı bir araştırmada LGBTİ ders içeriklerinin oldukça sınırlı olduğu ve ders saatinin ortalama beş olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre içeriklerin ve ders süresinin LGBTİ bireylere yönelik kaliteli ve kapsamlı tedavi ve bakım sağlamaya yönelik yeterli olmadığını vurgulamışlardır. Ayrıca müfredat içeriklerinin zenginleştirilmesini ve ders saatlerinin artırılması yönünde strateji geliştirme önerisinde bulunmuşlardır (36). Yapılan bir meta analiz çalışmasında ise cinsel sağlık ve LGBTİ bireylere yönelik bilgi ve sağlığın geliştirilmesi ile ilgili ders içeriklerinin özellikle tıp ve hemşirelik öğrencilerinin zorunlu müfredata dahil edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bu entegrasyonla birlikte öğretim saatleri ve LGBTİ bireylere yönelik ders içerikleri artacak, öğretim metodolojileri çeşitlenecektir. Seçmeli ders yerine zorunlu olması ise genel olarak tüm üniversite ikliminde LGBTİ'ye yönelik pozitif bir tutum için zemin hazırlayabilecektir (37). De Guzman ve ark. (38) ise yaygın olarak kullanılan iki hemşirelik ders kitabına ilişkin yaptıkları analizde, hemşirelik ders kitaplarının genellikle LGBT bireylerin bakımı konusunda yeterli içeriğe sahip olmadığını ortaya koymuşlardır.

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet dersini alan ve almayan öğrenciler değerlendirildiğinde erkek cinsiyette olmak ile LGBTİ bireylere yönelik tutum arasında anlamlı farklılık saptanmış, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre LGBTİ bireylere yönelik daha olumsuz tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Literatürde LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutumlarla cinsiyet arasındaki ilişki göze çarpmaktadır. Yapılan pek çok araştırmada çalışmamızla benzer şekilde erkeklerin LGBTİ bireylere yönelik ön yargı ve olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Kahyaoğlu Süt ve Küçükaya (24) çalışmasında benzer şekilde erkek hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ'nin hastalık olduğunu, bu bireylere bakım verirken rahatsız olacaklarını ve ayrımcı tutuma sahip olduklarını saptamışlardır. Bunun dışında erkek öğrencilerde LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutum bildiren çalışmalar bulunmaktadır (24,39,40). Bu durumun Türkiye'nin ataerkil bir toplum yapısına sahip olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Ataerkil toplumlarda erkeğin üstünlüğü ve soyun devamlılığını erkeğin sağlayacağı görüşü hakimdir. Bu nedenle erkekler normların dışında kalan LGBTİ bireylere yönelik ön yargı ve olumsuz tutuma sahip olabilirler. Bunun dışında çalışmamızın çıkış noktasını toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının karşılaştırılması oluşturmuştur. Dersi alan ve almayan öğrenciler arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmasa da ölçek toplam puan ve alt boyut puanlarının kesme değerleri incelendiğinde genel olarak öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Beck Dallaghan ve ark. (41) çalışmasında bizim bulgularımızla benzer şekilde öğrencilerin LGBTİ'ye yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını bildirmişlerdir. Wahlen ve ark. (42) tıp fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarının olumlu

olduğunu ve öğrencilere LGBTİ bireylere yönelik verilen bir saatlik eğitimin bu olumlu tutumları daha da artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bazı çalışmalarda bizim bulgularımızın aksi yönde sonuca ulaşılmıştır. Indrawadi ve ark. (43) çalışmasında öğrencilerin LGBTİ'ye yönelik oldukça katı bir tutuma sahip olduklarını bulmuşlardır. Bu çalışmada öğrencilerin dini değerlerinin bu sonucu etkilediği düşünülmüştür. Lim ve Hsu (44) hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumlarını inceledikleri meta analiz çalışmasında ise öğrencilerin çoğunluğunun LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutuma sahip olduklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Klinik ve etik karar verme süreçleri, toplumun; ahlaksal, dini, sosyal, kültürel, hukuki yapısı, ülkelerin sağlık politikaları ve gelenekselleşmiş sağlık profesyonelleri tutumlarından etkilenebilmektedir. Profesyonel yaklaşım etik duyarlılık ve farkındalık ile güçlenmektedir. Sağlık profesyonellerinin kişisel ahlaki değerlerini ve yükümlülüklerini, profesyonel etik değer ve yükümlülüklerinden, bireysel ve sosyal olgulardan dolayı ayırmak zorlu bir süreç olabilmektedir (28).

Sağlık profesyonelleri olarak hepimizin farklı kimlikleri; cinsel kimlik, inançsal kimlik, etnik kimlik, politik kimlik vb. bulunmaktadır. Ancak hastaya bakım verme sürecinde profesyonel kimliğimizin, profesyonel ve etik değerlerimizin önünde yer alması gerektiğini ve hastaya profesyonel kimliğimizin gereğini yerine getirecek şekilde muamele etmemiz gerektiğini unutmamamız gerekmektedir. Bu bağlamda öncelikle yararlı olmak, zarar vermemek, bilgilendirmek, özerkliğe saygı göstermek, sınırlı tıbbi kaynakları adil kullanmak, sır saklamak... gibi etik ilkeleri hayata geçirmek önemlidir (28).

Küresel sonuçlara bakıldığında hemşirelik müfredatlarının LGBTİ bireylere yönelik yeterli içeriğe sahip olmadığı görülmektedir. Her ne kadar çalışmamızda öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu bulunsada genel olarak hemşirelik öğrencilerinin LGBTİ bireylere karşı ön yargı içeren olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Olumsuz tutuma sahip öğrencilerin mesleği icra ederken hasta merkezli bakım sunma ve dezavantajlı hasta grupların savunulmasında yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Bu nedenle hemşirelik eğitim sürecinde öğrencilere bütüncül ve hasta merkezli bakımın önemi ve gerekliliği vurgulanmalı, LGBTİ bireylere yönelik olumsuz tutumların dönüşümünü sağlamak üzere öğrencilere rehberlik edilmelidir. Ayrıca hemşirelik eğitimcilerinin de LGBTİ bireylere yönelik farkındalıklarının ve bilgi düzeylerinin artırılması gerekmektedir. Literatürle örtüşecek şekilde çalışmamızda erkek öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun kök nedenlerini araştırarak kalitatif çalışmaların yapılması ve özellikle erkek öğrencilerin dahil edildiği LGBTİ bireylere yönelik kapsamlı eğitimlerin verilmesi ve en önemlisi LGBTİ bireyleri kapsayan geniş ve ayrıntılı ders içeriğinin hemşirelik eğitimi boyunca müfredata eklenmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yalnızca bir üniversiteye ait sağlık bilimleri fakültesindeki hemşirelik bölümünde gerçekleştirilmiş olması ve evrenin tamamına ulaşamaması araştırmanın sınırlılığıdır. Bu bağlamda araştırma sonuçları tüm topluma genellenemez.

KAYNAKLAR

1. McGlynn N, Browne K, Sherriff N, Zeeman L, Mirandola M, Gios L, ... & Hugendubel K. Healthcare professionals' assumptions as barriers to LGBTI healthcare. *Culture, Health & Sexuality*, 2020; 22(8), 954-970.
2. Kates J, Ranji U, Beamesderfer A, Salganicoff A, Dawson L. (2018). "Health and access to care and coverage for lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) individuals in the U.S", *Disparities Policy*, KFF (Henry J. Kaiser Family Foundation), Issue brief, CA.

3. Sholeye OO, Animasahun VJ, Oyelekan AA. "Medical students' perception of sexual orientation in Sagamu, southwestern Nigeria: implications for access to HIV care". *International Journal of Human Rights in Healthcare*; 2018;11(5), 347-355. doi: 10.1108/IJHRH-10-2017-0066.
4. American Psychological Association, Erişim Tarihi: 23.07.2022. Erişim Adresi: <https://dictionary.apa.org/heteronormativity>.
5. Öner A. Beyaz Yakalı Eşcinseller İşyerinde Cinsel Yönelim Ayrımcılığı ve Mücadele Stratejileri İletişim Yayınları, 1.Basım ISBN-13: 978-975-05-1703-7, 2015.
6. UCLA. Social Acceptance of LGBT People in 174 Countries, 1981 to 2017. 2019. Erişim Tarihi: 23.07.2022. Erişim Adresi: <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Global-Acceptance-Index-LGBT-Oct-2019.pdf>
7. Medina-Martínez J, Saus-Ortega C, Sánchez-Lorente MM, Sosa-Palanca EM, García-Martínez P, & Mármol-López MI. Health inequities in LGBT people and nursing interventions to reduce them: a systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2021; 18(22), 11801.
8. Saraç L. Relationships between religiosity level and attitudes toward lesbians and gay men among Turkish university students. *Journal of Homosexuality*; 2015; 62(4), 481-494. doi:10.1080/00918369.2014.983386.
9. Dorsen C. Discourse/Discours-An Integrative Review of Nurse Attitudes Towards Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Patients. *Canadian Journal of Nursing Research Archive*; 2012; 18-43.
10. Carabez R, Pellegrini M, Mankovitz A, Eliason M, Ciano M, Scott M. Never in all my years...: nurses' education about LGBT health. *Journal of Professional Nursing*; 2015; 31(4), 323-329.
11. Aslan M, Gürdoğan EP. The nursing community's discriminatory attitude towards LGBTQ individuals. *International Journal of Human Rights in Healthcare*.2021
12. Donisi V, Amadeo F, Zakrzewska K, Farinella F, Davis R, Gios L, Rosinska M. Training healthcare professionals in LGBTI cultural competencies: exploratory findings from the Health4LGBTI pilot project. *Patient Education and Counseling*; 2020; 103(5), 978-987.
13. Traister T. Improving LGBTQ cultural competence of RNs through education. *The Journal of Continuing Education in Nursing*; 2020; 51(8), 359-366.
14. Yılmaz V, Göçmen I. Summary results of the social and economic problems of lesbian, gay, bisexual and transsexual (LGBT) individuals in Turkey research. Center for Policy and Research on Turkey; 2015; 4(6), 97-105.
15. Gonzales G, Henning-Smith C. (2017). Barriers To Care Among Transgender And Gender Nonconforming Adults, *The Milbank Quarterly*; 2017; 95(4),726-748.
16. Sezgin, Deniz. Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık ve Tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2015, 18.1: 153-186.
17. Sadıç E, Beydağ KD. Hemşirelik öğrencilerinin lezbiyen ve geylere yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*; 2018; 1(2), 5-13.
18. Yüksel R, Arslantaş H. Eskin M, Kızılkaya M. Hemşire Öğrencilerin Eşcinsel Bireylere Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler. In *Yeni Symposium*, 2020. 58(1).
19. Eliason MJ. (2010). Environmental prevention strategies to address LGBT alcohol, tobacco, and drug use. *LGBT-TRISTAR, Best Practices Report Series*, 2-23.
20. Rondahl G. Students' inadequate knowledge about lesbian, gay, bisexual and transgender persons. *International Journal of Nursing Education Scholarship*; 2009; 6(1).
21. Gay and Lesbian Medical Association. *Healthy People (2010). A companion document for LGBT health*. San Francisco: CA. Gay and Medical Association. Retrieved from Http://www.glma.org/_data/n_0001/resources/live/HealthyCompanio nDoc3.pdf.
22. Cornelius JB, Whitaker-Brown C. A brief learning experience designed to increase nursing students' knowledge of and attitudes toward LGBT health care. *GSTF Journal of Nursing and Health Care*; 2015; 2(1).
23. Kang SJ, Min HY. Effects of LGBT Nursing Education Using Simulation. *Korean Journal of Women Health Nursing*; 2019; 25(4), 379-391.
24. Küçükaya B, Kahyaoğlu SH. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender ve İnterseks (LGBTİ) Bireylere İlişkin Tutumları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*; 2018; 27(6), 373-383.
25. Mete A, Özerdoğan N. Ebelik Bölümü Öğrencilerinin Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel (LGBT) Hakkında Bilgi, Görüş ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*; 2019; 28(3), 163-171.

26. Aslan F, Şahin NE, Emiroğlu ON. Turkish nurse educators knowledge regarding LGBT health and their level of homophobia: A descriptive–cross sectional study. *Nurse Education Today*; 2019; 76, 216-221.
27. Kömürcü N, Yıldız H, Eylem TE, Karaman ÖE, Koyucu RG, Durmaz A, Aydın N. (2016). Attitudes of nursing and midwifery students about gender roles and the perceptions of honor related to women. *International Refereed Journal of Gynaecological Diseases and Maternal Child Health*, 5(1), 22.
28. Büken NÖ. “Hekim kimliği, klinik etik karar verme sürecinde hekim-hasta iletişimi”, *Klinik Liderlik ve yönetim*, ED. Cengiz Yakıncı, Işıl İrem Budakoğlu, Akademisyen kitapevi, Ankara, 2018; 379-395.
29. Stake JE. Pedagogy and student change in the women’s and gender studies classroom. *Gender and Education*; 2006; 18(2), 199–212.
30. Çiçek K, Turanlı A, Sapanç A. Attitude scale towards LGBTI individuals: Validity and reliability study. *Journal of Pedagogical Research*; 2017; 1(1), 34-42.
31. Akdaş Mitrani AT. Eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar: Meslek grupları ve ilişkili özellikler. *Adli Bilimler Dergisi*; 2008; 7(4), 23-30.
32. Gönenç İM, Topuz Ş, Sezer NY, Yılmaz S, Duman NB. Toplumsal Cinsiyet Dersinin Toplumsal Cinsiyet Algısına Etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2018; 7(1), 22-29.
33. Nurdin Y, Haniarahmah F, Sumarsih G. Effect of Education about LGBT on Student of Faculty of Nursing Andalas University. *Indian Journal of Public Health Research & Development*; 2019; 10(10).
34. Zhao H. A Literature Review on the Influence of LGBT Curriculum on Medical Students’ Attitude Towards LGBT Patients. *Education Reform and Development*; 2021; 3(2), 38-42.
35. Grubb H, Hutcherson H, Amiel J, Bogart J, Laird J. Cultural humility with lesbian, gay, bisexual, and transgender populations: a novel curriculum in LGBT health for clinical medical students. *MedEdPORTAL*; 2013; 9, 9542.
36. Obedin-Maliver J, Goldsmith ES, Stewart L, White W, Tran E, Brenman, S., ... & Lunn, MR. Lesbian, gay, bisexual, and transgender–related content in undergraduate medical education. *Jama*; 2011; 306(9), 971-977.
37. Sekoni AO, Gale NK, Manga Atangana B, Bhadhuri A, Jolly, K. The effects of educational curricula and training on LGBT specific health issues for healthcare students and professionals: a mixed method systematic review. *Journal of the International AIDS Society*; 2017; 20(1), 21624.
38. De Guzman FLM, Moukoulou LNN, Scott LD, Zerwic JJ. LGBT inclusivity in health assessment textbooks. *Journal of Professional Nursing*; 2018; 34(6), 483-487.
39. Sakallı N, Uğurlu O. Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students’ attitudes towards homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 2002; 42(1), 53–62.
40. Çirakoğlu OC. Perception of homosexuality among Turkish university students: The roles of labels, gender, and prior contact. *The Journal of Social Psychology*; 2006; 146(3), 293-305.
41. Beck Dallaghan GL, Medder J, Zabinski J, Neeley SM, Roman B, Emrich JL., ... & Bragg, D. Lesbian, gay, bisexual, and transgender health: A survey of attitudes, knowledge, preparedness, campus climate, and student recommendations for change in four Midwestern medical schools. *Medical Science Educator*; 2018; 28(1), 181-189.
42. Wahlen R, Bize R, Wang J, Merglen A, Ambresin AE. Medical students’ knowledge of and attitudes towards LGBT people and their health care needs: Impact of a lecture on LGBT health. *PloS one*; 2020; 15(7), e0234743.
43. Indrawadi J, Moeis I, Nurman N, Luthfi ZF. LGBT in Student Knowledge and Attitudes: Value Education Perspective. *JPI (Jurnal Pendidikan Indonesia)*; 2021; 10(3).
44. Lim FA, Hsu R. Nursing students’ attitudes toward lesbian, gay, bisexual, and transgender persons: An integrative review. *Nursing Education Perspectives*; 2016; 37(3), 144-152.